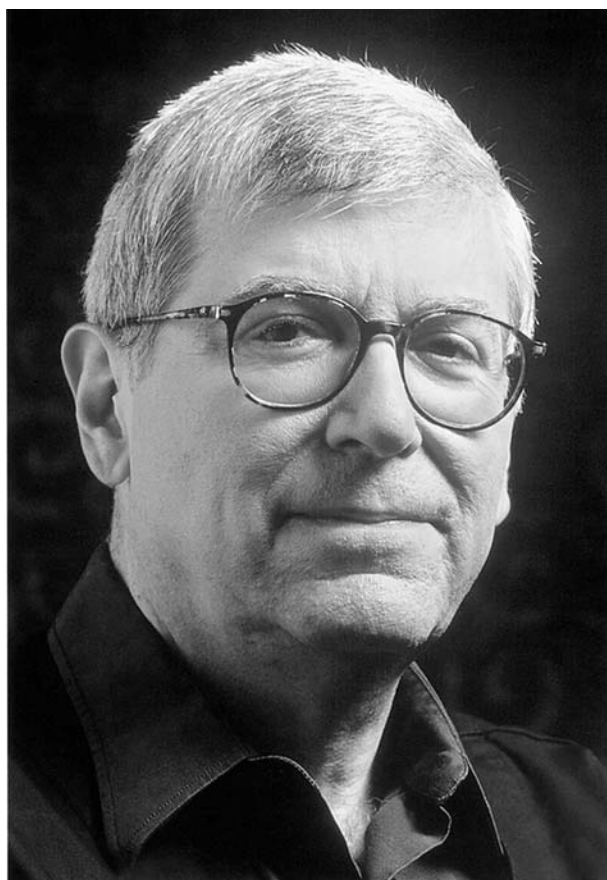

Γιάννης Ευσταθιάδης:

«Είμαι θέμα χρόνου»

Τόνια Αλεξάκη

Φωτογραφία: Νίκος Βανδώρας

Ο Γιάννης Ευσταθιάδης αντιμετωπίζει τη ζωή και τη συγγραφική δημιουργία με την αξιοπρέπεια και την υπευθυνότητα που ορίζουν οι γνήσιες, οι βαθιές σχέσεις, που οικοδομούνται στη βάση του ωραίου και του καλού, εκεί που ζωή και τέχνη περπατούν στον ίδιο δρόμο χωρίς να λοξοδρομούν από τον κανόνα της ομορφιάς. Λένε για πολλούς συγγραφείς ότι είναι καλύτερα να διαβάζεις το έργο τους και να μην ξέρεις τίποτε για τη ζωή και το χαρακτήρα τους γιατί θα απογοητευτείς ως αναγνώστης. Αυτό δεν ισχύει στη περίπτωση του Γιάννη Ευσταθιάδη, ο οποίος χτίζει με μαεστρία τα διηγήματά του προσφέροντας με γεμάτο στόμα και ψυχή γραμμένα φιλήματα και ο κόσμος είναι ένα δωμάτιο παντού.

Στο βιβλίο σας Δωμάτιο παντού, με βασικό πρωταγωνιστή το χρόνο, αφηγήστε τις περιπέτειες της μνήμης. Ένας διηγηματογράφος έχει σύμμαχο ή αντίπαλο το χρόνο στην περιορισμένη έκταση ενός διηγήματος; Βεβαίως ο χρόνος και η μνήμη είναι βασικός άξονας στα διηγήματά μου, αλλά όχι μόνο σ' αυτά. Και η ποίησή μου είναι μνημοκεντρική και τα μουσικά μου κείμενα έχουν άφθονες συγχορδίες αναδρομής, αλλά και τα γαστρονομικά κείμενα που έχω γράψει ως Απόικιος, μια και ο ουρανόσκος είναι ωρολόγιο όργανο ακριβείας που, μέσω της γεύσης, μας επαναφέρει ηδύτατα στα παιδικά μας χρόνια. Ασφαλώς ο διηγηματογράφος έχει σύμμαχο το χρόνο, γιατί μέσα στο άυλο νεφέλωμά του ψαρεύει θέματα, αλλά και πρακτικά τον ευγνωμονεί, γιατί έχει να διανύσει λιγότερες λευκές σελίδες απ' όσες ένας μυθιστοριογράφος.

Το διήγημα ως είδος είναι μια συγγραφική δοκιμή; Καταλαβαίνω το «συγγραφική δοκιμή» σαν απόπειρα στη μικρή φόρμα, εν όψει κάποιου εκτενέστερου και πιο σύνθετου – μιας νουβέλας ή ενός μυθιστορήματος, ας πούμε... Μ' αυτή την έννοια, δεν το θεωρώ δοκιμή. Το διήγημα δεν είναι μια χρυσαλλίδα που ονειρεύεται να γίνει πολυσέλιδο έπος, δεν είναι μεταβατικό στάδιο προς κάτι πιο πολυφωνικό. Όπως και η ταινία μικρού μήκους, έχει τη δική της αυθυπαρξία, τη δική της οικονομία, τη δική της αισθητική. Ο Μπόρχες, άλλωστε, είναι εκείνος που έχει σοφά αποσαφηνίσει: «Γιατί να γράψω ένα ολόκληρο μυθιστόρημα, όταν μπορώ να αφηγηθώ την ιστορία μου σε λίγες σελίδες;».

Τι κάνει ένα διήγημα εύρωστο; Δεν ξέρω... υποθέτω πως σημαντικό ρόλο παίζουν η ανάδειξη του ή των χαρακτήρων, η δημιουργία σωστού κλίματος και οι μικρές ή μεγάλες ανατροπές. Πιστεύω, πάντως, πως το διήγημα έχει ανάγκη από μια δυνατή «έξοδο», και δεν εννοώ αναγκαστικά ένα καταληκτικό εύρημα, αλλά προσεκτική χρήση και κορύφωση σωστά επιλεγμένων λέξεων.

Συμφωνείτε με την άποψη ότι το διήγημα πλησιάζει προς την ποίηση; Δύσκολα θα συμφωνήσω, και δε θα πέσω στην παγίδα της δικής μου περίπτωσης, όπου το όποιο έργο μου αποτελείται μόνο από ποίηση και μικρά πεζά. Το γεγονός ότι από την ποίηση πέρασα στην πεζογραφία, δεν οφείλεται στο ότι διέγνωνα οποιαδήποτε ειδολογική συγγένεια.

Ο Γκαίτε είπε, «Η νουβέλα είναι η αφήγηση ενός ανύπαρκτου συμβάντος». Στα διηγήματά σας προσπαθείτε να αιχμαλωτίζετε το ανήκουστο και το ανείπωτο της στιγμής, το στιγμιότυπο ενός επεισοδίου. Πώς το κατορθώνετε; Όταν ο μικρός μου γιος ήταν επτά χρονών, έγραψε μια σειρά μικρές ιστορίες, καθεμιά από τις οποίες την ονόμασε «Μυθιστόρημα» – δεν ξέρω καν πώς ήξερε τον όρο... Τον ρώτησα, με προσποιητή αδιαφορία, τι ακριβώς ήταν αυτό που έγραφε, και μου απάντησε, με πολύ σοβαρό ύφος: «Γράφω όλα όσα δεν υπάρχουν». Μολονότι δεν έγραψε ποτέ ξανά ούτε μία αράδα, το παρθένο ένστικτό του συμπύκνωσε έναν ακατέργαστο, αλλά πειστικό, ορισμό για τη μυθοπλασία εν γένει. «Κάθε μυθοπλασία είναι μια ανειλικρινής μνήμη» σημειώνει με γοητευτικά αφοριστική διάθεση ο Αχιλλέας Κυριακίδης. Ίσως όλοι όσοι γράφουν προσπαθούν να θυμηθούν (με μια υπερτροφική, δημιουργική μνήμη) αυτά που δε συνέβησαν ποτέ. Συλλογίζομαι το αίτημα του ευρωπαϊού διανοητή, πριν από δυο περίπου αιώνες: «Αν είχαμε μια Φανταστική, όπως έχουμε μια Λογική, θα είχε ανακαλυφθεί η τέχνη της επινόησης». Άλλωστε, η αυτοβιογραφική έμπνευση έχει συγκεκριμένα όρια που, αν τα ξεπεράσεις, γίνεται μανιέρα. Στη δική μου περίπτωση όλοι οι ήρωες είναι επινοημένοι, αλλά συχνά είναι φορείς των δικών μου συναισθημάτων. Η μεταμφίεση διευκολύνει πάντα την εξομολογητική αφήγηση. Πιστεύω επίσης πως ο συγγραφέας, εκτός της μνήμης, πραγματικής ή φανταστικής, πρέπει να διαθέτει και κάτι άλλο: την ικανότητα να

παρατηρεί· να συλλαμβάνει και να αποκωδικοποιεί το ακαριαίο· να αναδεικνύει κάτι που για τον απλό άνθρωπο περνά απαρατήρητο. Πέντε τουλάχιστον διηγήματα από το *Δωμάτιο παντού* έχουν σημείο εκκίνησης τη συστηματική παρατήρηση της ζωής.

Στο βιβλίο σας είναι φανερή μια «γευσιγνώσια» αισθημάτων και αισθήσεων. Η ποιητική σας στόφα κατά πόσο ευθύνεται γι' αυτό; Για να είμαι συνεπής με την απάντηση στο τέταρτο ερώτημα, θα πρέπει να σας απαντήσω πως όχι: δεν ευθύνεται η ποιητική μου στόφα – άλλωστε, απεχθάνομαι τη λέξη. Θα μπορούσα, όμως, να δεχθώ ότι πολλά κείμενά μου παραμένουν «ανένταχτα», ενώ σε κάποια πεζά εμφιλοχωρεί μια ποιητική φόδρα που κάνει πιο

Η αυτοβιογραφική έμπνευση έχει συγκεκριμένα όρια που, αν τα ξεπεράσεις, γίνεται μανιέρα. Στη δική μου περίπτωση όλοι οι ήρωες είναι επινοημένοι...

δύσκολη την κατηγοριοποίηση. Θυμάμαι, ας πούμε, πως, το 2003, το *Με γεμάτο στόμα* μπήκε στο shortlist των βραβείων του *Διαβάζω*, στην κατηγορία «Διήγημα», ενώ ήταν μικρά κείμενα ημερολογιακού χαρακτήρα. Ε, λοιπόν, εφέτος είδα με έκπληξη τα μικρά πεζά *Γραμμένα φιλιά* να κατατάσσονται στα ευπώλητα της

ποίησης! Τώρα, αν αποκωδικοποιήσω τον υπαινισμό της λέξης «γευσιγνώσια» στην ερώτηση, μπορώ να υποθέσω ότι αναφέρεστε και στη γαστρογραφική μου δραστηριότητα. Δε δέχομαι τον εξωστρεφή χαρακτηρισμό του «γευσιγνώστη», γιατί ανέκαθεν με ενδιέφερε στη γεύση η κοινωνικότητα και η πνευματικότητα της τροφής. Εξάλλου, με συγκινεί και η στοχαστικότητα που προσδίδει στο φαγητό το γεγονός ότι τρώμε από την πρώτη μέρα της ζωής μας ως την τελευταία! Εν πάση περιπτώσει, τα εξειδικευμένα κείμενά μου (μουσική και γαστρονομία) αφορούν πάντα σε τομείς που τους ξέρω καλά και τους αγαπώ ιδιαίτερα, αλλά λειτουργούν λίγο και σαν αφηγηματική πρόκληση. Μ' ενδιαφέρει πάνω απ' όλα η περιπέτεια της γραφής. Θέλω απλώς να είμαι συγγραφέας. Ή, μάλλον, προσπαθώ να είμαι...

Μήπως «η οικονομία της γραφής» βάζει σε κίνδυνο ένα συγγραφέα να καταλήξει στη «γραφή της οικονομίας»; Δε γράφω ενσυνειδήτως σε μικρή φόρμα (εκτός από τις *Αντιστίξεις*), ούτε κατατρύχομαι από την «οικονομία της γραφής». Στο *Δωμάτιο* υπάρχει ένα διήγημα δυόμισι σελίδων και ένα άλλο είκοσι τριών. Αυτό που έχεις να πεις καθοδηγεί το πώς θα το πεις. Μ' ενδιαφέρει η ένταση και όχι η έκταση. Σ' ένα παλαιότερο ποίημά μου είχα γράψει: *Θεέ μου, βοήθα με να γράφω ποιήματα μεγάλα. / Το λακωνίζειν είναι γνώρισμα αυτών που γερνάνε*. Βλέπετε, η επιγραμματικότητα μου δημιουργούσε ανέκαθεν ανασφάλειες. Μη μου τις μεγαθύνετε!

Γιατί γράφετε ποίηση και διήγημα και όχι μυθιστόρημα; Νομίζω πως το μυθιστόρημα είναι είδος πολυφωνικό, κι εγώ περιορίζομαι στη μονοφωνία, χωρίς να αισθάνομαι έτοιμος για μια ενορκήστρωση που, πλην των άλλων, ζητά και απόλυτη χρονική αφοσίωση. Είμαι διασπασμένος σε πολλά, και μια τέτοια απόπειρα φαντάζει μάταιη. Δε θα ήθελα, ας πούμε, ν' απαρνηθώ το ραδιόφωνο που αγαπώ πολύ (στα νιάτα μου υπήρξα βοηθός του μακαρίτη σκηνοθέτη Γιώργου Θεοδοσιάδη) και που απαιτεί απίστευτες ώρες δουλειάς. Παρόλα αυτά, δεν αποκλείεται στο μέλλον να επιχειρήσω να αναμετρηθώ με το μυθιστόρημα. Το κακό είναι πως το μέλλον μου στενεύει και, όπως είχα γράψει σε άλλο μονόστιχο ποίημά μου, «είμαι θέμα χρόνου»! (δε)